

Toimintaympäristö muuttuu

Perusopetuksen tilannekuva

25.3.2022, Mari Sjöström, @MariSjostrom

Taustalla laaja-alainen ilmiötarkastelu toimintaympäristön muutoksista ja ennakoinnista

Kuntien ja asiantuntijoiden osallistaminen mm.

- Kuntaliiton asiantuntijoiden teemafoorumissa
- Kuntajohtajien ja sivistystoimenjohtajien kuntakeskusteluissa
- Kuntaliiton verkostoissa
- Sidosryhmäkeskusteluissa
- Haastekuvaus- ja laadittu Kuntaliiton tavoitteet perusopetuksen kestävästä rakenteista

Näkökulmat

- Kuntien nykytilanne ja havainnot
- Kunnassa asuvien lasten ja nuorten sekä peruskoulujen merkitys alueen elinvoimalle, vetovoimalle ja pitovoimalle.
- Peruskoulujärjestelmän keskeiset rakenteet ja niiden toimivuus
- Kuntaliitolle terveiset ja toiveet.

MUUTOSILMIÖT TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Väestönmuutos

**Oppilaiden monipuoliset
tarpeet**

**Palvelun järjestämisen
lähtökohtien
erilaistuminen**

Ennakointi ja optimointi

Organisointi ja johtaminen

Osallistaminen

**Millä ehdoin
ja edellytyksin
perusopetusta
voidaan järjestää
edelleen
laadukkaasti
koko Suomessa?**

**Voidaanko
perusopetusta kehittää
ja uudistaa riittävästi
nykyjärjestelmän
rakenteisiin nojautuen?**

Kunnissa perusopetuksesta antamaan tilannekuvaan vaikuttaa

- **Lapsimäärän lasku**
- Haastavinta jos kunnan oma palveluverkko sopeutettu yhteen peruskouluun, mutta lapsimäärä jatkaa laskua. Tilanteessa omat vaikutusmahdollisuudet ja liikkumavara supistuu.
- **Vähäiset muutokset lapsimäärään**
- Monet ratkaisut koetaan mahdollisina toiminnan kehittämiseksi. Vakaassa tilanteessa tarvitaan kyvykkyyttä linjata kestävä strategia.
- **Lapsimäärät kasvavat**
- Oppilaiden monipuolisten tarpeiden huomiointi ja palveluverkon ”kohtaanto”. Sosiaalisen kestävyys haasteet – alueiden eriytyminen: lähikoulujen yhdenvertaisista lähtökohdista ja⁴ laadusta huolehtiminen.

Miten tukea kuntia perusopetuksen järjestäjinä kun...

Supistutaan ja monipuolistutaan

Tarvitaan reagointia ja visiointia

Monella tasolla kehittämistä ja toimia

Perusopetuksen saatavuus ja saavutettavuus

Kunnan tehtävä perusopetuksen järjestäjänä

- Kunnalla on velvollisuus järjestää kaikille sen alueella oleville lapsille esiopetusta sekä oppivelvollisuusikäisille lapsille ja nuorille perusopetusta.
 - Yhteistyö on mahdollista perusopetuspalvelun toteuttamiseksi.
- Kunta, jossa on sekä suomen ruotsinkielisiä asukkaita on velvollinen järjestämään opetusta erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.
- Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä.
- Kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä.

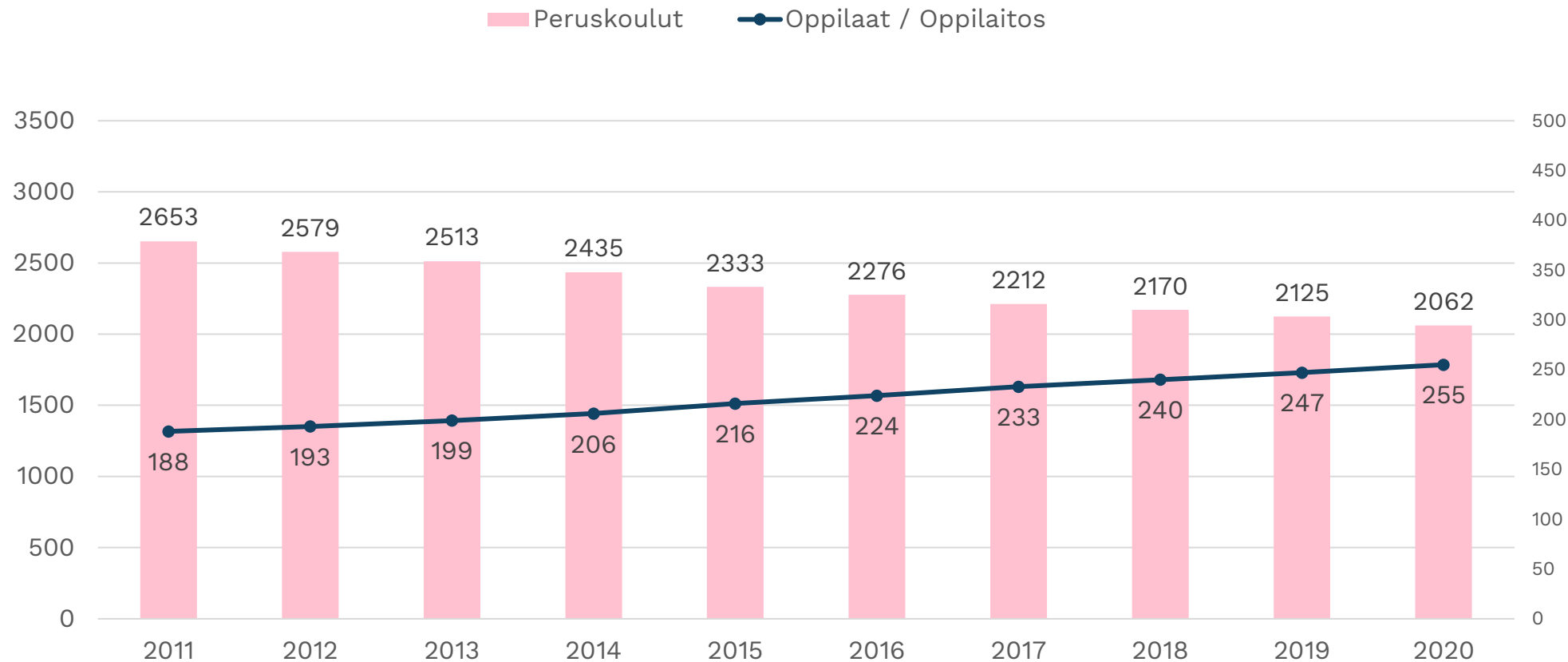

Kunta päättää kouluverkostaan

- Kunta päättää kouluverkostaan ja sen laajuudesta
 - Koulun perustaminen, yhdistäminen ja lakkauttaminen
 - Minkälaisia kouluyhteisöjä muodostetaan - miten oppilaiden koulupaikat määräytyvät
- Kunnan opetuksen organisointia ohjataan lähikouluperiaatteella
 - Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaiikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä.
 - Oppilaan koulumatkan pituus ja päivittäisen koulumatkan kesto vaikuttavat ja rajaavat kunnan mahdollisuuksia.

Kuntien peruskoulujen määrä ja keskimääräinen koko 2011-2020

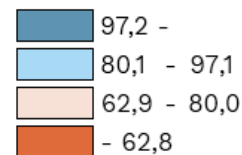
Lähde: Vipunen

Perusopetuksen saavutettavuus vuosiluokat 1-6

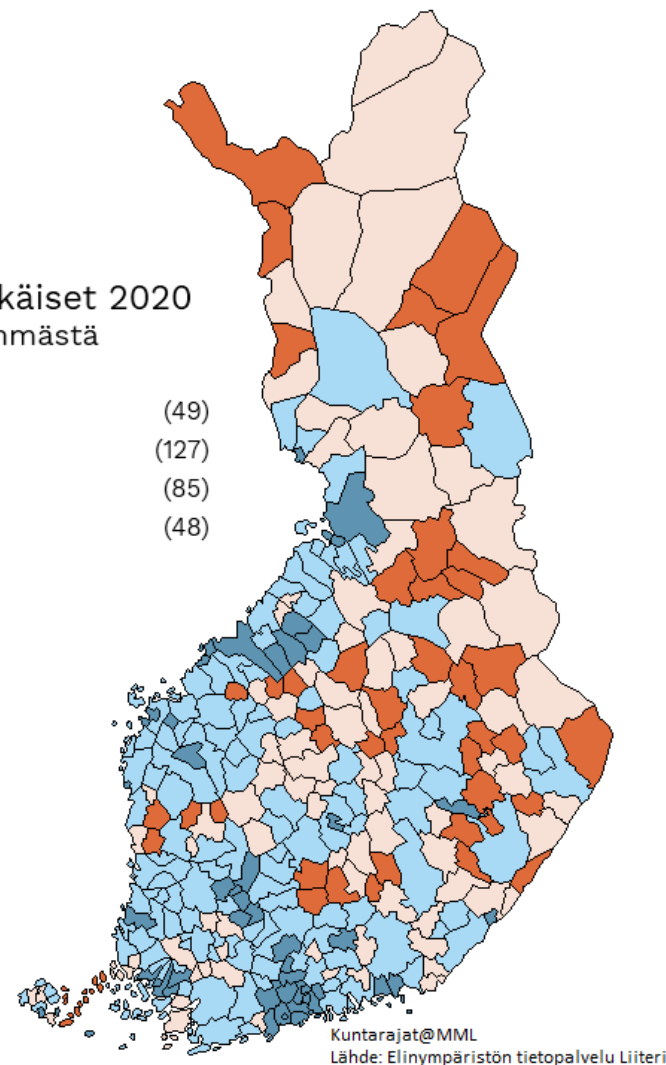
7-vuotiaiden alakoulun aloittavien ikäluokka on joka vuosi edeltävää vuotta pienempi vuoteen 2026 saakka valtaosassa kuntia.

Kunnan käytössä olevalla tiedolla, onko strategia tätä muutosta tunnistavaa ja siihen hallitusti sopeutuvaa?

Saavutettavuus alakouluikäiset 2020
Alle 5 km:n etäisyydellä lähimmästä koulusta asuvien osuus (%)

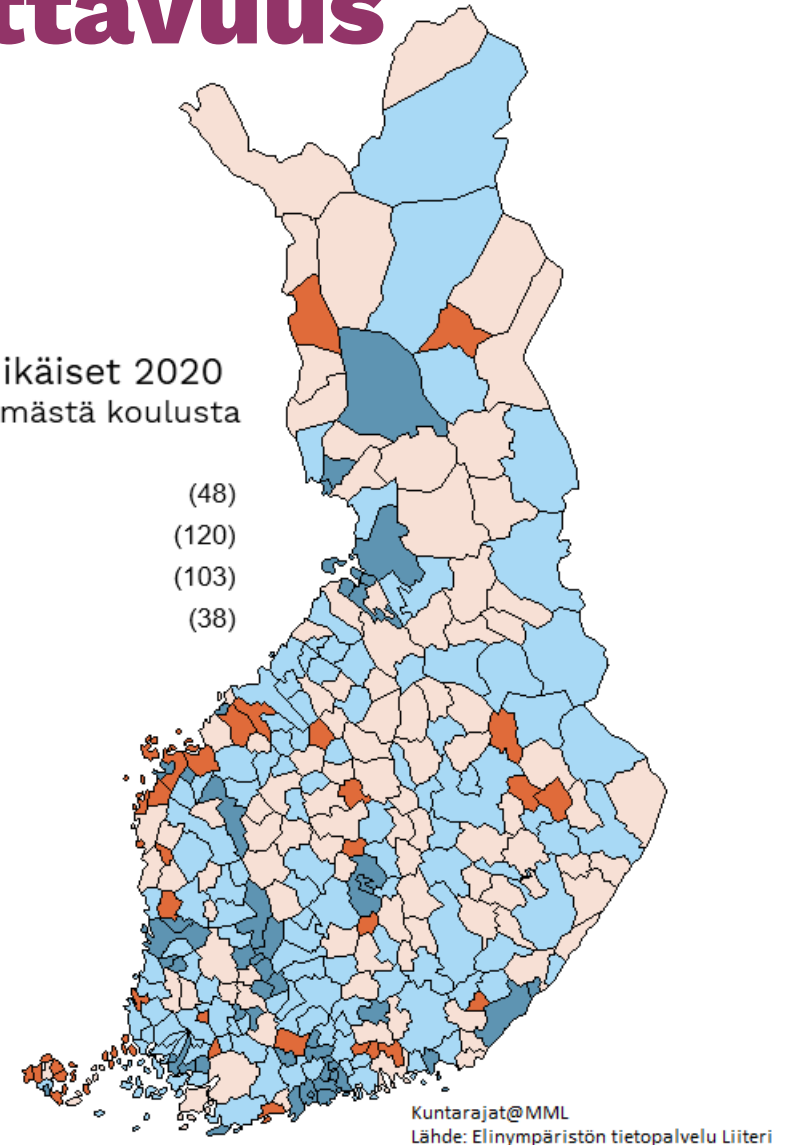
(49)
(127)
(85)
(48)

Kuntarajat@MML
Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri

Perusopetuksen saavutettavuus vuosiluokat 7-9

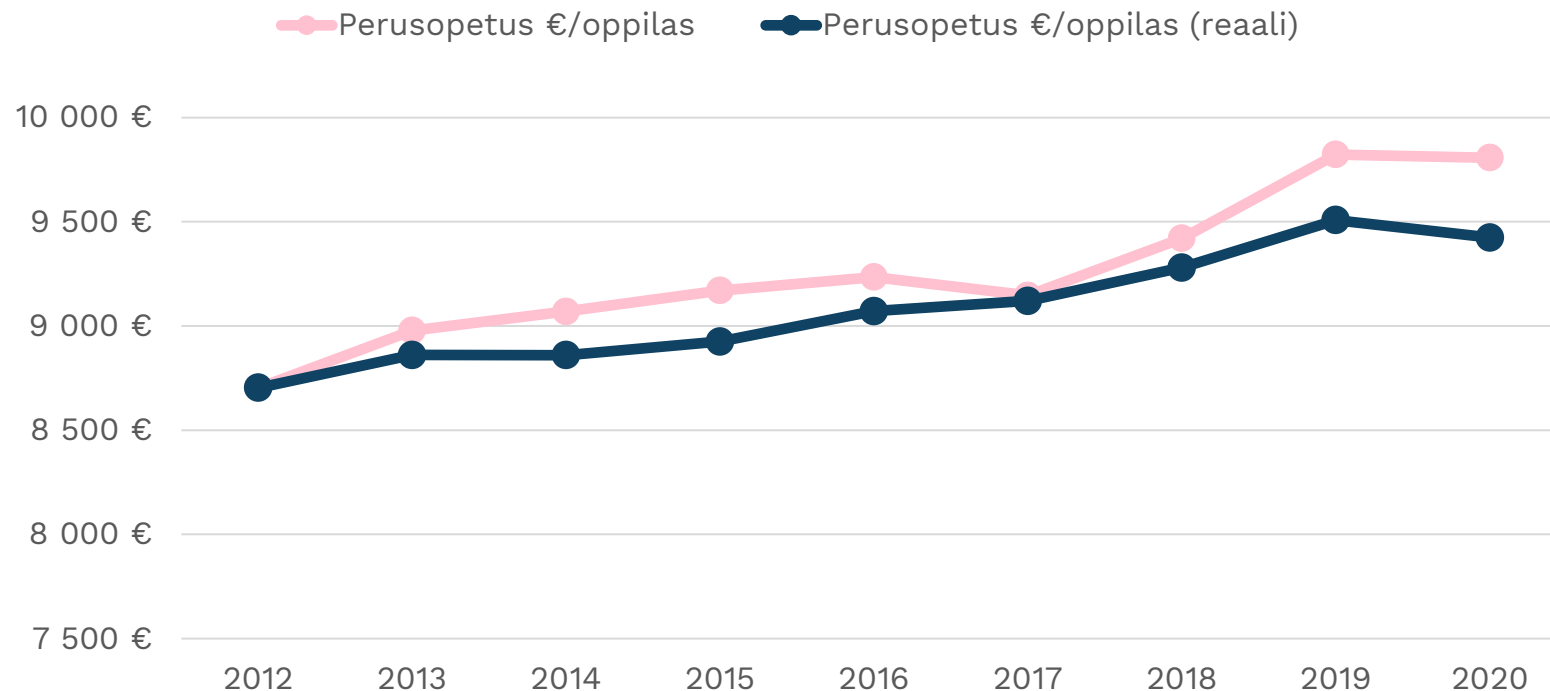
Saavutettavuus yläkouluikäiset 2020
Alle km:n etäisyydellä lähimmästä koulusta
asuvien osuus (%)

Talous ja kunnan voimavarat

Perusopetuksen käyttökustannukset kasvavat

Käyttökustannukset €/oppilas 2012-2020

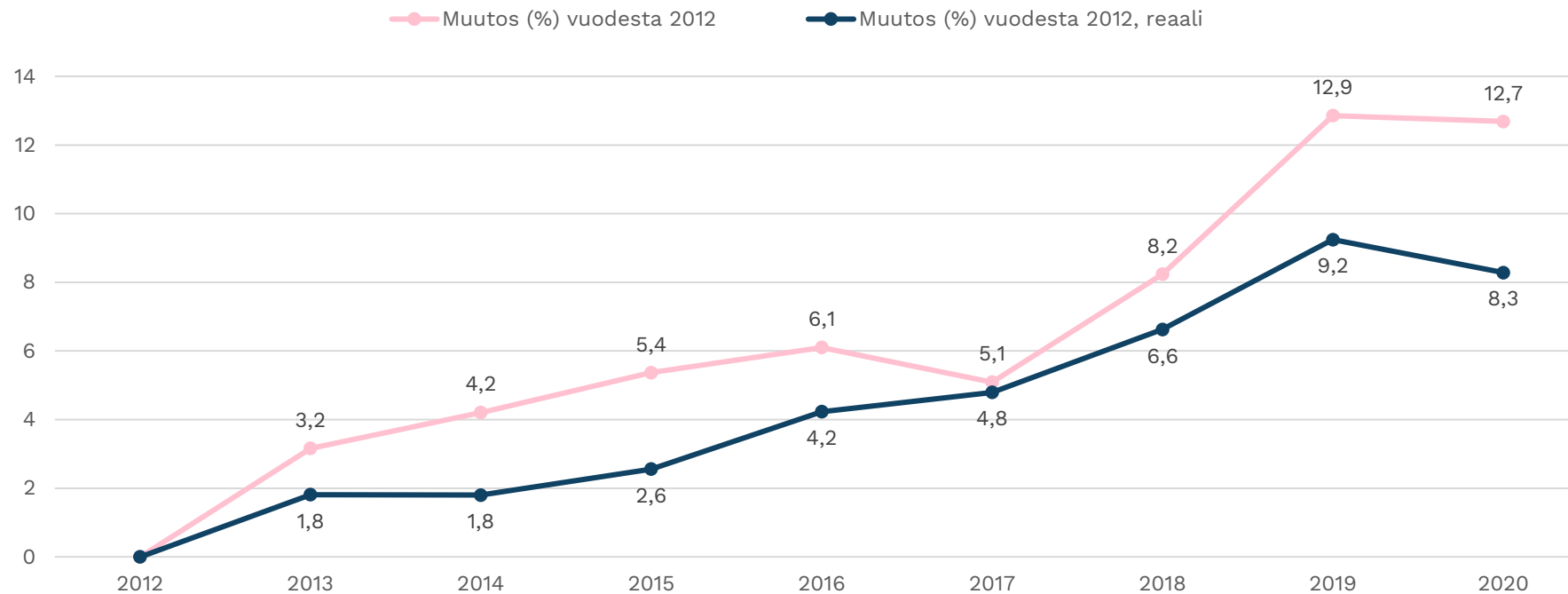
Huom. katkaistu pystyakseli

Lähde: Opetushallituksen vos-raportit

- Perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset ovat vuosi vuodelta kasvaneet kuntakoosta riippumatta.
- Oppilasmäärien väheneminen tulee väistämättä vaikuttamaan rahoituspohjaan.

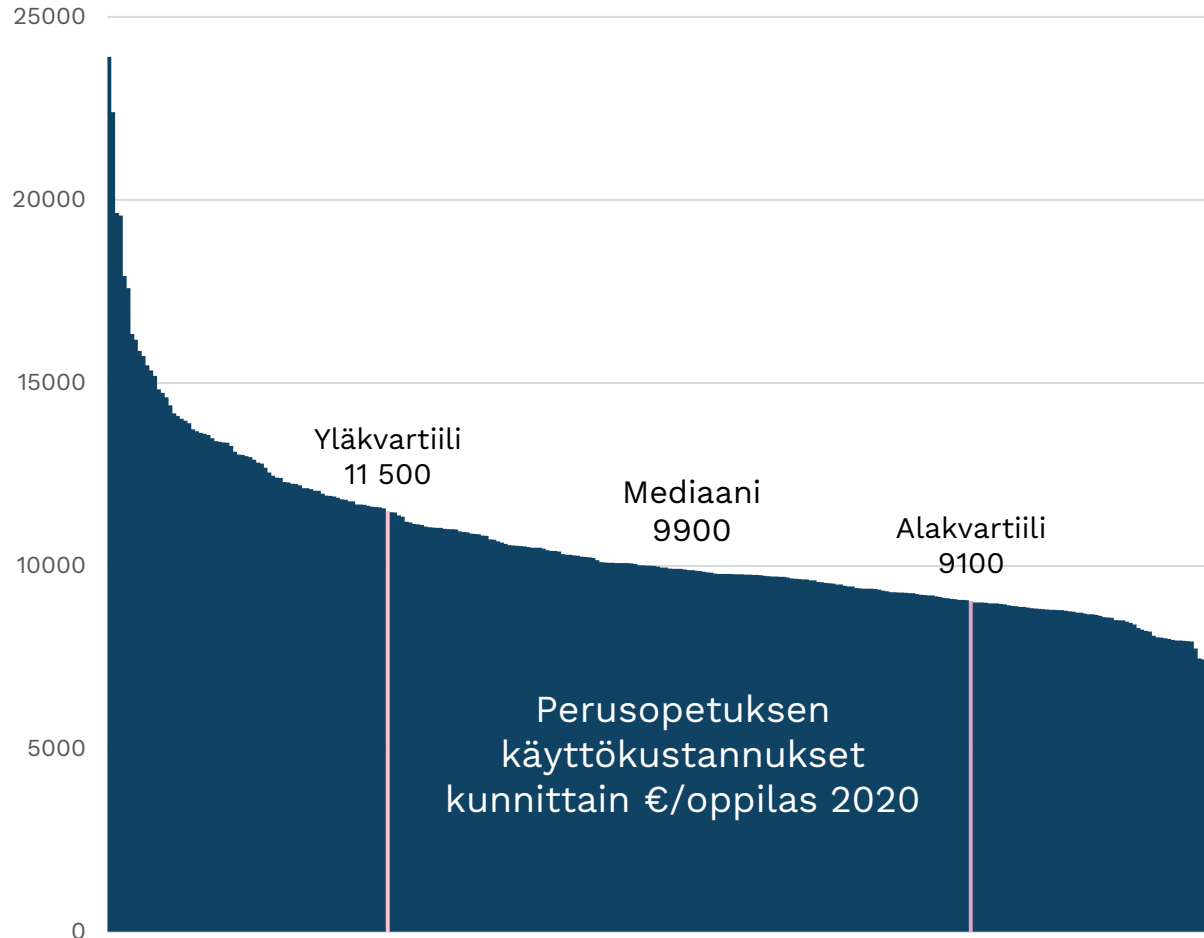
Kuntien perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset

Kuntien perusopetuksen käyttökustannukset €/oppilas, muutos-% vuodesta 2012

Lähde: Opetushallituksen vos-raportit

Perusopetuksen käyttökustannukset

Yli 11 500
€/opp.

25 % kunnista

Siltä väliltä..

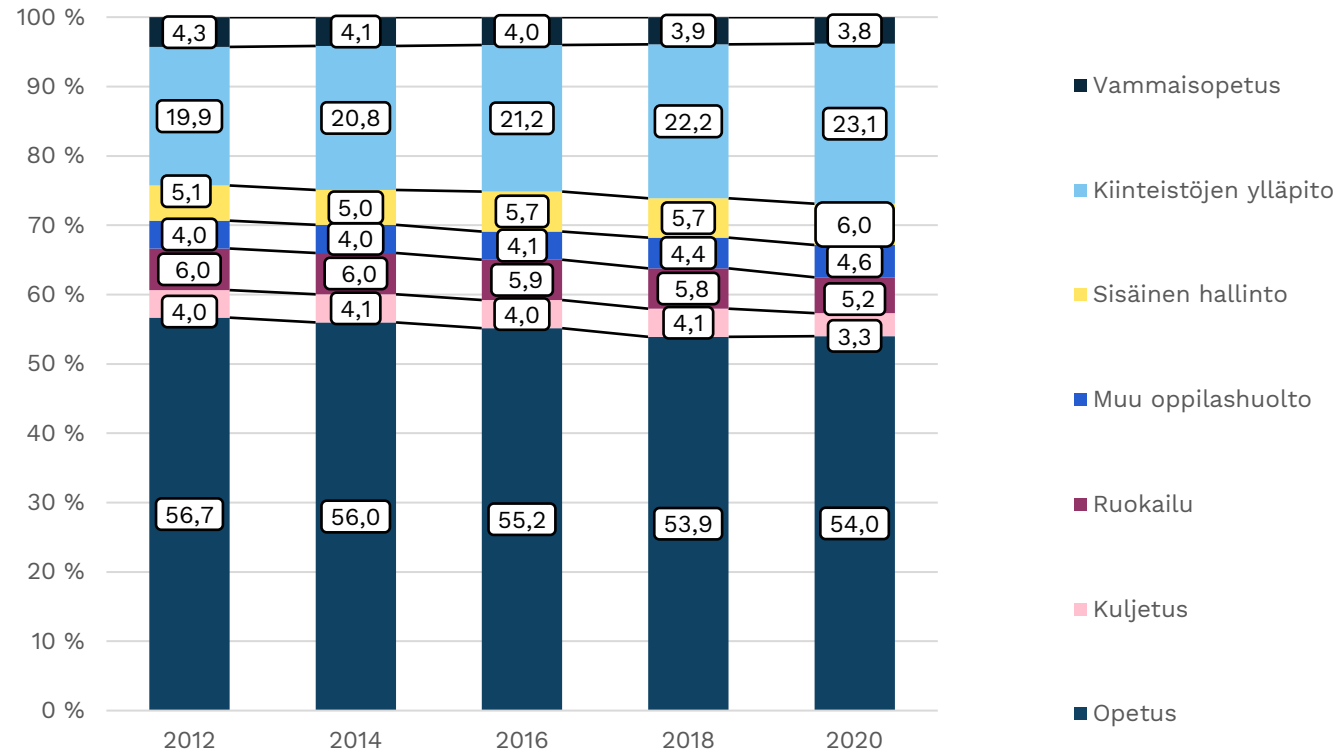
50 % kunnista

Alle 9 100
€/opp.

25 % kunnista

Kustannuskehitys toiminnoittain

Toiminnoittain* tilastoidut menot vuosina 2012-2020 osuus menoista yhteensä %

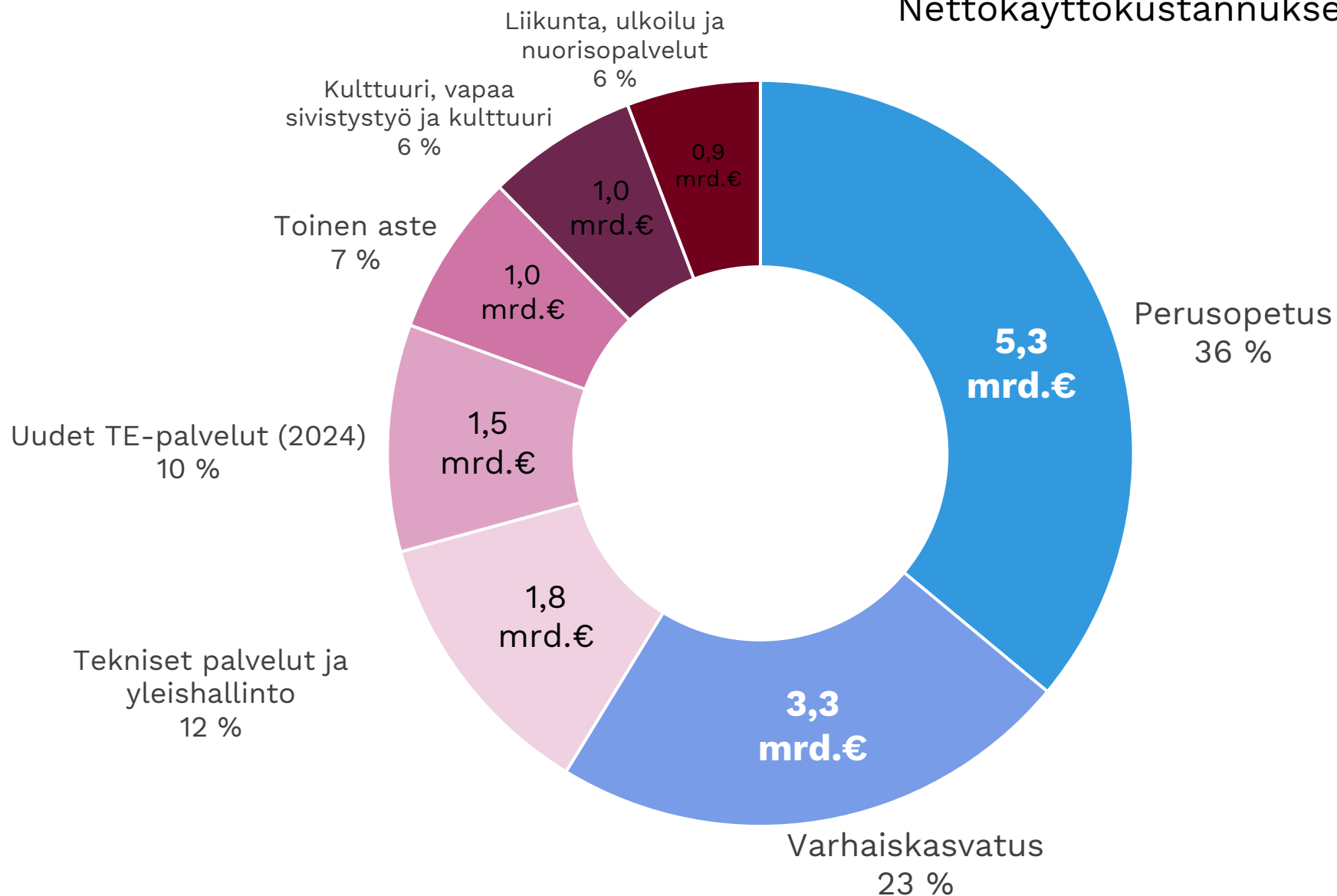

*Vammaisopetus = pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat. Muut toiminnot 9-vuoden oppivelvollisuus

- Perusopetuksessa monia ”vakioitua” kustannuksia, josta edelleen merkittävin osuus opetuksella.
- Kustannusrakenteen muutoksia tapahtunut ennen kaikkea koulukiinteistöjen ylläpidossa ja opetuksessa.

Uuden kunnan talous 2023 alkaen

Nettokäyttökustannukset mrd.€ / %-osuus

Kohti verkstoperuskouluja 2022-2024

Mahdollistaa opetuksen järjestäjälähtöisesti uudenlaisten paikallisten yhteistyötä edistävien toimintamallien kehittämisen oppilaiden parhaaksi

Opetuksen järjestämisen yhteistyön hyödyt voidaan saada nykyistä laajemmin käyttöön jos kouluyhteisö, opetuksen ja oppimisen käsittämistä avarretaan kuntien toimesta käytössä olevin keinoin.

Perusopetuksen jaettu vastuu

Kansallinen taso –ohjausvälineet

Lainsäädäntö, rahoituspohja, informaatio-ohjaus

Kunta – perusopetuksen järjestäjä

Kunta voi tehdä valintoja lain sallimissa rajoissa: koulut ja niiden tilat, opetuksen valtakunnallista tuntijakoa laajempi tarjonta, opetukseen käytettävät resurssit, johtaminen ja henkilöstörakenne, yhteistyö vai yksintyö.

Kouluyhteisö –toiminnallinen taso

Lähiopetuksena kouluissa toteutettava opetussuunnitelman mukainen opetus. Oppijoille toiminnallinen, oppimiseen ja hyvinvointiin kiinnittävä ympäristö.

MONINAISET VERKOSTOKOULUT KUNTAPOHJAISEN PERUSOPETUKSEN TUKENA

Mari Sjöström
Puh 050 575 8622
mari.sjostrom@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi